

Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης: Η νέα διαπλοκή στην εποχή της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης

γράφει ο ΜΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ*

Η διαδικασία αδειοδότησης των τηλεοπτικών σταθμών της χώρας, έπειτα από χρόνια λειτουργίας υπό ένα ιδιότυπο καθεστώς, κυριάρχησε για μεγάλο διάστημα στην επικαιρότητα, στον δημόσιο διάλογο και στη συνολική πολιτική διάπλαση. Το ζήτημα του ελέγχου της πληροφοροφωρίας, της χειραγώγησης της ενημέρωσης και της συνολικής παραγωγής και αναπαραγωγής συμπεριφορών και πολιτισμικών προτύπων είναι σαφώς ένα κομβικό και διαχρονικό ζήτημα αντιπαράθεσης, το οποίο, όπως είναι φυσικό, δεν μπορεί να εγκλωβιστεί σε ήσσονος σημασίας διλήμματα και πολιτικές κοκορομαχίες.

Όστόσο ακόμη και η επιδερμική κλασική κόντρα του σύγχρονου δικομματισμού είναι αποκαλυπτική της συνολικής αντίληψης για τη νέα εποχή, στο πλαίσιο μάλιστα ενός σκληρού και αέναου μνημονιακού περιβάλλοντος αιματηρής λιτότητας. Οι μάσκες έχουν πέσει, και με αφορμή τις άδειες για τα κανάλια η κυβερνώσα «Αριστερά», μέσα σε μια γενικότερη πνευματική και ηθική κατάπτωση, ανακαλύπτει πως το πρόβλημα της διαπλοκής λύνεται εισπράττοντας εκατομμύρια για αποπληρωμή του δημόσιου χρέους – προβάλλοντας ως κυρίαρχη αξία πλέον ότι τα πάντα έχουν

ένα τίμημα, ακόμη και η νομιμοποίηση της παρανομίας προς ίδιον όφελος με την οικοδόμηση νέων συμμαχιών και νέων μπλοκ νομής της εξουσίας, και αναζητώντας, κάπου ανάμεσα σε όλα αυτά, και τη... χαμένη τιμή της Αριστεράς, που στα χέρια ορισμένων έγινε κουρέλι. Από την άλλη, η Δεξιά δεν έχει πλέον κανέναν ενδοιασμό να πετάξει κάθε φύλλο συκής και επιτηδευμένης νομιμοφάνειας. Υπόσχεται εκ νέου κατάργηση νόμων, επιστροφή των εκατομμυρίων στους «αναξιοπαθούντες» και «βαριά πληττόμενους» εφοπλιστές και εργολάβους και παράλληλα ωρύεται σε όλους τους τόνους για δήθεν απόπειρες κατάργησης της πολυφωνίας και του πλουραλισμού.

Τι λείπει από όλη τη δημόσια συζήτηση; Μα φυσικά μια συνολική κουβέντα για την ποιότητα και το χαρακτήρα της ενημέρωσης, για τον τρόπο και το βαθμό παρέμβασης που θα μπορούσαν να έχουν οι πληττόμενες τάξεις, και κυρίως η εργατική, καθώς και για ένα εναλλακτικό μοντέλο πληροφόρησης και την ανάπτυξή του με τη συμβολή των νυν εργαζομένων στο χώρο των ΜΜΕ.

Η εποχή λοιπόν είναι σύνθετη. Δεν μιλάμε απλώς για μια οικονομική κρίση, αλλά για την παγκόσμια χαρακτήρα απόπειρα καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης. Από αυτή την πλευρά, και η βιομη-

χανία των ΜΜΕ κατέχει έναν ιδιαίτερο ρόλο. Η συγκέντρωση και συγκεντροποίηση των ΜΜΕ, τόσο αυτών της κλασικής μορφής όσο και των σύγχρονων διαδικτυακών και διαδραστικών μέσων και πολυμέσων, είναι ίσως ο πλέον κρίσιμος κρίκος για τη βιομηχανία του θεάματος, η οποία είναι απόλυτα συνυφασμένη με τις κατά περίπτωση αστικές ή άρχουσες τάξεις και ως αποστολή έχει τη διαιώνιση της εξουσίας τους.

Αν δούμε από λίγο πιο κοντά την ελληνική περίπτωση, θα διαπιστώσουμε ότι, πέραν των παλαιών καναλιών, οι τέσσερις νέες άδειες δόθηκαν κατά πλειονότητα σε εφοπλιστικά συμφέροντα και η μία η οποία περίσσευε σε κατασκευαστικά – ό,τι πιο αρπακτικό και σε στενή σύμφυση με το καπιταλιστικό κράτος. Εκτός αυτού, οι δύο νέοι σταθμοί που εξασφάλισαν άδεια εντάσσονται ήδη σε μεγάλους ομίλους, οι οποίοι εκτός από μέσα ενημέρωσης ελέγχουν μια σειρά από εταιρείες παραγωγής, διανομής ή ελέγχου της αποκαλούμενης «ψυχαγωγίας» και της επικοινωνίας. Είναι συνεπώς ναυαρχίδες πολυκλαδικών μονοπωλίων της ενημέρωσης και είναι αυτοί οι όμιλοι που παράγουν σειρά σκουπιδιών τα οποία τροφοδοτούν την προπαγάνδα, τον εκμαυλισμό και τον έλεγχο εκατομμυρίων συνειδήσεων και μια σειρά άλλες λειτουργίες που δημιουργούν συνολικά πολιτισμικά πρότυπα, τα οποία δεν είναι απαραίτητο να περνούν από ένα δελτίο ειδήσεων. Ο ένας δε υπερθεματιστής, εκτός από τον υπόγειο έλεγχο που ασκεί σε μικρότερης εμβέλειας ΜΜΕ, ελέγχει την εμπορικότερη ποδοσφαιρική ομάδα της χώρας, άρα και αυτός δραστηριοποιείται ενεργά στη βιομηχανία του θεάματος· ταυτόχρονα ασκεί, ουσιαστικά, τη διοίκηση στο Δήμο Πειραιά χρησιμοποιώντας παρένθετα πρόσωπα. Συνεχίζοντας την παράδοση των εργολάβων καναλαρχών, ο τέταρτος κάτοχος άδειας φιλοδοξεί να παίξει και αυτός σημαντικό ρόλο στη νέα δικομματική διπάλη αλλά και συνολικότερα.

Στο σκηνικό της μόνιμης μνημονιακής λιτότητας και της επιβολής των νεοφιλελεύθερων ευρωενωσιακών επιλογών,

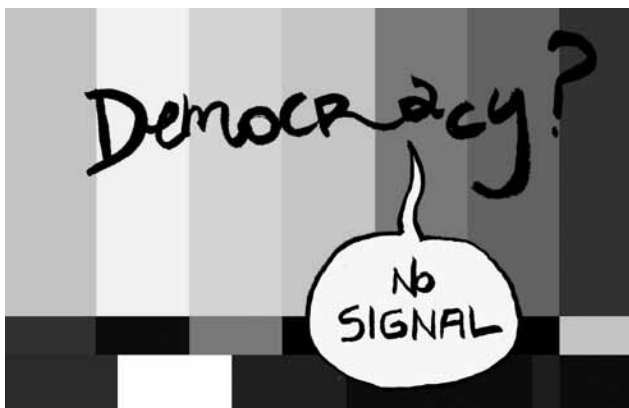
τα ΜΜΕ και οτιδήποτε σχετίζεται με τη βιομηχανία του θεάματος αποτελούν την καρδιά του συστήματος επιβολής και διαιώνισης μιας δεδομένης κυριαρχίας και εξουσίας· είναι η αριθμομηχανή της «βιομηχανίας» και της κουλτούρας της υποταγής. Όλα αυτά δεν είναι ελληνική πρωτοτυπία. Ίσα ίσα που σε πολλές περιπτώσεις όλη αυτή η διαπλοκή συνεργειών σε ομίλους που ελέγχουν τομείς του θεάματος συστηματικά υποτιμάται σε σχέση με το μείζον, που είναι ο έλεγχος της πολιτικής εξουσίας. Χωρίς τον έλεγχο της πολιτικής εξουσίας από το κεφάλαιο ως τέτοιο και χωρίς την τεράστια συμβολή των ΜΜΕ δεν θα μπορούσαν να εφαρμοστούν οι συγκεκριμένες πολιτικές βαρβαρότητας. Σε αυτό το επίπεδο κυρίως χτίζονται και οι συμμαχίες, πρόσκαιρες ή πιο μόνιμες, και επιβεβαιώνεται πως ο δικομματισμός, είτε ο παλιότερος είτε ο νεότερος, ποντάρει πολλά στη σχέση του με τα μίντια και τους ιδιοκτήτες τους. Αυτή τη στιγμή επιχειρείται συνολική αναδιανομή ισχύος και δημιουργία νέων «τζακιών», που ούτε έχουν τελεσιδικήσει ούτε θα είναι κάποιο μικρό «μονόπρακτο»· αντιθέτως, θα είναι «παράσταση με πολλές πράξεις».

Η κυβέρνηση επιχειρεί να ελέγξει μέχρι ένα σημείο το πεδίο και να βάλει στο παιχνίδι και νέους παίκτες πιο κοντά στη δική της αντίληψη περί διανομής των ελάχιστων ψίχουλων που περισεύουν από το γλέντι παλιάς και νέας διαπλοκής και να μονιμοποιήσει ως αντίληψη την αναδιανομή της φτώχειας με πιο «δίκαιους όρους». Από την άλλη, η Δεξιά, σε όλες τις εκφάνσεις της, συντάσσεται, χωρίς πλέον να το κρύβει, με τα πιο επιθετικά τμήματα της εγχώριας αστικής τάξης και των ιμπεριαλιστικών ολοκληρώσεων, όπως η ΕΕ, και το μόνο που υποσχεται είναι, χωρίς καμία συγκάλυψη, αίμα και δάκρυα. Όλα αυτά, για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά μέσα στη γενικότερη κρίση και απονομιμοποίηση του πολιτικού συστήματος και των ΜΜΕ, έχουν ανάγκη από τη συνολικότερη και παράπλευρη λειτουργία όλων των δράσεων

των βιομηχανικών κλάδων του θεάματος, οι οποίες στοχεύουν ακριβώς στον έλεγχο της στοχείδσης και στη δημιουργία κυρίαρχων πολιτιστικών προτύπων σε έναν σπόμενο συνολικά πολιτισμό. Δυστυχώς, σε αυτό τον τομέα τα καταφέρνουν προς ώρας αρκετά καλά. Το ζήτημα είναι εάν υπάρχει κάποιου είδους σοβαρή εναλλακτική και συνάμα επαναστατική απάντηση σε όλα αυτά.

Ξεκινώντας από την παραδοχή αφενός πως οι πάσης φύσεως συχνότητες είναι δημόσιο αγαθό το οποίο δεν επιδέχεται καμίας μορφής ιδιωτική εκμετάλλευση και αφετέρου πως η ενημέρωση, η επιμόρφωση και η ψυχαγωγία είναι δικαίωμα αλλά και ως ένα βαθμό υποχρέωση των πολιτών ως πολιτικών όντων, μια εναλλακτική πρόταση για τα ΜΜΕ εμπεριέχει στον πυρήνα της τη λαϊκή αυτενέργεια, τη συΜΜΕτοχή και την ενεργή παρέμβαση ταξικών-συνδικαλιστικών φορέων, κινημάτων και κάθε είδους λαϊκών συλλογικοτήτων στη διαδικασία της ενημέρωσης. Αυτή η διαδικασία δεν μπορεί να αναλυθεί λεπτομερειακά στο πλαίσιο ενός άρθρου όπως το παρόν. Αξίζει ωστόσο να επισημανθεί πως όλα τα προαναφερθέντα δεν έχουν καμία απολύτως σχέση με τον εκφυλισμό και την οργιώδη πολιτική εκμετάλλευση του αγώνα των απολυμένων της ΕΡΤ και της πρωτότυπης αυτενέργειας γύρω από την ΕΡΤ Open από το νυν κυβερνητικό κόμμα. Στην περίπτωση αυτή ο ΣΥΡΙΖΑ φρόντισε αφενός να ανασυστήσει μια τρισάθλια κρατική ραδιοτηλεόραση με στοιχεία ακόμη και από την ΥΕΝΕΔ— όπως έκαναν όλοι οι προηγούμενοι άλλωστε· αφετέρου να δημιουργήσει νέες θέσεις ή να καλύψει τις υπάρχουσες θέσεις καριέρας με στελέχη του κομματικού μηχανισμού και σε αρκετές περιπτώσεις του κομματικού «σωλήνα».

Πέρα από την εμπειρία της δράσης γύρω από την ΕΡΤ και το κλείσιμό της, μια συνολική απάντηση μπορεί να συμπεριλάβει σημαντικά στοιχεία από την προσπάθεια της ελεύθερης εκπομπής των εργαζομένων στο Άλτερ υπό

καθεστώς ιδιότυπης αυτοδιαχείρισης του τηλεοπτικού αέρα όταν βρισκόταν σε κατάληψη. Η εμπειρία αυτή (χειμώνας 2011-12) κατέληξε ωστόσο και αυτή σε εκφυλισμό πριν καν πέσει το μαύρο από τον ιδιοκτήτη, σε συνεργεία με την τότε τρικομματική συγκυβέρνηση, τις ημέρες που ψηφίζοταν το 2^ο Μνημόνιο. Συνήθως σε τέτοιες καταστάσεις είναι πολύ πιο εύκολο να περιγράψει κανείς το τι δεν θα πρέπει να είναι, και λιγότερο να πει με συγκεκριμένο τρόπο πώς θα πρέπει να είναι, μια εναλλακτική πρόταση στα κλασικά ηλεκτρονικά μέσα, καθώς στα έντυπα και στο διαδίκτυο υπάρχουν απόπειρες, πετυχημένες και μη, εν εξελίξει. Ωστόσο ο πλέον σημαντικός και κρίσιμος παράγοντας σε μια τέτοια διαδικασία είναι η ενεργοποίηση και η συΜΜΕτοχή του λαϊκού παράγοντα· με πίσμα και με πίστη στη δράση και στο ρόλο της πολιτικής πρωτοπορίας, η οποία πρέπει να παρεμβαίνει στην πολιτική ζύμωση κερδίζοντας σε επαναστατική κατεύθυνση την ηγεμονία, χωρίς όμως να υπάρχουν φοβικά σύνδρομα απέναντι στην αυτενέργεια, στον αυτοσχεδιασμό και στην αυθόρμητη έκφραση των πολιτών, όπως γίνεται σχεδόν πάντα κατά την εξέλιξη τέτοιων πειραμάτων ή όπως γίνεται πάντα από την εξουσία. Όταν το «τζίνι» των εργατικών μαζών βγει από το μαγικό λυχνάρι, τότε στο συνολικό επαναστατικό παραμύθι θα μπορέσει να εμφανιστεί και να ανθήσει ένα ανάλογο είδους τηλεοπτικό παράθυρο... **T**